

نقش آفرینی زنان در عصر دیجیتال بر مبنای الگوی سوم زن مسلمان

عالیه رستمی

چکیده

نقش آفرینی زنان در عصر دیجیتال بر مبنای الگوی سوم زن مسلمان اهمیت ویژه‌ای داشت، زیرا این الگو با تأکید بر هویت مستقل، ارزش‌های دینی و اخلاقی، جایگاهی متعادل و سازنده برای زنان در خانواده و جامعه فراهم کرده و مدلی بومی و اصیل در برابر الگوهای غربی و شرقی ارائه داد. فضای دیجیتال به عنوان عرصه‌ای کلیدی برای مشارکت اجتماعی، بستری مناسب برای تقویت حضور فعال زنان با حفظ هویت و تعادل زندگی شخصی و حرفه‌ای آنان بود. پژوهش حاضر با روش توصیفی به بررسی تأثیر این الگو بر نقش آفرینی زنان در فضای دیجیتال پرداخت. هدف اصلی تحقیق پاسخ به این سؤال بود که آیا الگوی سوم زن مسلمان می‌تواند چارچوبی کارآمد برای تقویت حضور زنان در دنیای دیجیتال باشد؟ یافته‌ها نشان دادند که این الگو با تأکید بر اصول دینی و اخلاقی، حضور فعال زنان را در فضای مجازی تقویت کرده است. به کمک این الگو، زنان توانسته‌اند با هویتی مستقل و مبتنی بر ارزش‌ها در حوزه‌های اقتصادی و اجتماعی مشارکت کنند و تعادل میان زندگی شخصی و حرفه‌ای خود را حفظ نمایند.

واژگان کلیدی: الگوی سوم، زن مسلمان، دانش دیجیتال، کارآفرینی

مقدمه

در دنیای کنونی که فناوری‌های دیجیتال و شبکه‌های اجتماعی به طور چشمگیری الگوهای فرهنگی، اجتماعی و حتی معنوی را دگرگون کرده‌اند، زنان مسلمان با تحولات عمیقی در نحوه هویت‌پردازی، تعاملات اجتماعی و مشارکت عمومی مواجه‌اند. این تحولات، فرصت‌های جدیدی را برای آموزش، ارتباط و مشارکت فرهنگی فراهم کرده، اما همزمان چالش‌هایی چون بحران هویت، تضعیف ارزش‌های اخلاقی، فشارهای ناشی از شبکه‌های مجازی و نابرابری‌های جنسیتی را نیز تشدید کرده است. در این فضای پیچیده، الزام به یافتن الگوهایی الهام‌بخش و مؤثر برای زنان معاصر، امری ضروری به نظر می‌رسد؛ الگوهایی که ضمن انعکاس ثبات ایمانی و ارزش‌های اسلامی، راهکارهای عملی برای مقابله با چالش‌های عصر دیجیتال ارائه کنند.

در تاریخ اسلام، زنان متعددی وجود داشته‌اند که در شرایط دشوار سیاسی، اجتماعی و فرهنگی، نه تنها از هویت و اعتقادات خود دفاع کردند، بلکه به عنوان نیروهای مؤثر در تغییر و اصلاح جامعه ظهور کردند. این شخصیت‌ها، با داشتن دانش، بصیرت و قدرت اخلاقی، الگوهایی غنی از تجربه و الهام هستند که می‌توانند به زنان امروزی در حفظ هویت دینی و نقش‌آفرینی فعال در جامعه کمک کنند. بنابراین، مطالعه این الگوها نه تنها به تقویت اعتماد به نفس و هویت فردی زنان منجر می‌شود، بلکه آنها را با ابزارهایی برای مقابله با نابرابری‌ها و تحولات فرهنگی تجهیز می‌کند. این پژوهش با رویکردی کیفی و بهره‌گیری از روش‌های تحلیل محتوا و مطالعات تطبیقی، به بررسی شخصیت‌های زنانه در تاریخ اسلام می‌پردازد که در مواجهه با چالش‌های زمان خود، نقش مهمی در تثبیت ارزش‌ها و تحقق عدالت اجتماعی ایفا کرده‌اند. هدف اصلی این تحقیق، شناسایی ویژگی‌ها و راهبردهایی است که این زنان در حفظ هویت، مدیریت فشارها و ایجاد تأثیر اجتماعی به کار گرفته‌اند و استخراج راهکارهایی کاربردی برای زنان در عصر دیجیتال. در این راستا، سؤال اصلی پژوهش این است: چگونه می‌توان از الگوهای زنان تاریخی اسلامی در عصر دیجیتال برای تقویت هویت، مقابله با فشارهای فرهنگی و ارتقای عدالت اجتماعی استفاده کرد؟ در پاسخ به این سؤال، دو فرضیه اصلی مطرح شده است:

اول، الگوهای زنان تاریخی اسلامی چارچوبی معتبر برای درک و مدیریت چالش‌های فرهنگی و اجتماعی زنان در عصر دیجیتال فراهم می‌کنند.

دوم، ویژگی‌های معنوی و اخلاقی این الگوها می‌تواند در تقویت هویت فردی و اجتماعی زنان و مقابله با بحران‌های فضای مجازی موثر باشد.

این پژوهش با توجه به اهمیت موضوع و ضرورت الهام‌گیری از سرمشق‌های تاریخی، می‌تواند به زنان مسلمان در عرصه‌های مختلف اجتماعی، فرهنگی و تربیتی کمک کند تا نه تنها در برابر تحولات پیچیده عصر دیجیتال ایستادگی کنند، بلکه به عنوان نیروهای مؤثر و الهام‌بخش در جهت تحقق اهداف انسانی و اسلامی ظهور کنند.

پیشینه پژوهش نشان می‌دهد که مطالعات متعددی پیرامون، الگوی زن سوم مسلمان انجام شده است، از جمله:

پایان‌نامه «شاخصه‌های الگوی سوم زن در ساحت اجتماعی از منظر آیات و روایات» نوشته عصمت حاجی‌علیخانی، به دنبال شناسایی ویژگی‌های زن مسلمان در تعادل میان نقش خانوادگی و اجتماعی است.

نویسنده در این پژوهش با تکیه بر قرآن و روایت، الگوی سوم را ترکیبی از خانواده‌گرایی و حضور فعال در جامعه می‌داند و از میان آیات و روایات، شاخصه‌هایی چون حجاب، عفاف، امانت‌داری، بصیرت، ولایت‌مداری و روحیه انقلابی را از ویژگی‌های این الگو استخراج کرده است.

کتاب «الگوی سوم: الگوی رفتاری زن در خانواده و جامعه» نوشته فرج‌الله هدایت‌نیا گنجی (۱۳۹۵)، الگویی متوازن از نقش زن مسلمان در خانواده و جامعه ارائه می‌دهد که بر هویت، حقوق و حضور فعال او در چارچوب ارزش‌های اسلامی تأکید دارد. نویسنده با رد سنت‌گرایی و غرب‌گرایی، راهکاری برای شکوفایی استعدادهای زنان با حفظ اصول اخلاقی و حقوقی اسلامی پیشنهاد می‌کند.

کتاب «راه سوم: الگوی مترقی زن مسلمان در منظومه فکری آیت‌الله خامنه‌ای» نوشته فاطمه ترکان و گروهی از پژوهشگران، به بررسی جایگاه زن در دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای می‌پردازد و الگویی متوازن از زن مسلمان ارائه می‌دهد که هویت اسلامی، حقوق طبیعی و حضور مؤثر در خانواده و جامعه را با هم تلفیق می‌کند. در آن موضوعاتی مانند هویت، حقوق زنان، حجاب و روابط جنسیتی بررسی شده و راهکارهایی برای تمدن‌سازی اسلامی ارائه می‌شود.

مقاله «بازنمایی مؤلفه‌های الگوی سوم زن مسلمان در رسانه‌ها» نوشته مهتاب خانی و دیگران (۱۴۰۲)، که به بررسی نحوه تصویرسازی زن در رسانه‌ها می‌پردازد. نویسندگان در این پژوهش تأکید می‌کنند که رسانه‌ها نقش مهمی در انحراف هویت واقعی زن مسلمان داشته‌اند و با ترویج الگوهای غلط، زنان

را از شناخت جایگاه حقیقی‌شان دور کرده‌اند. در مقابل، الگوی سوم زن مسلمان بر توانمندی، اخلاق، عفت و نقش سازنده در خانواده و جامعه تأکید دارد و فراتر از نمایش‌های ظاهری و غربی از زن است. مقاله «شاخصه‌های الگوی سوم زن مسلمان از منظر آیات و روایات» نوشته فاطمه فاطمی نهاد، که در آن سعی شده است با تکیه بر قرآن و سنت، الگویی متوازن از زن مسلمان معرفی شود که هویت اسلامی، نقش خانوادگی و مشارکت اجتماعی را با هم تلفیق کند. نویسنده در این پژوهش کیفی و با استفاده از روش تحلیل مضمون، از میان آیات و روایات مرتبط، ۳ مضمون کلیدی را استخراج کرده که عبارتند از: خودسازی، خانواده‌گرایی و جامعه‌سازی؛ ابعادی که ستون‌های اصلی الگوی سوم زن مسلمان را در منظومه اسلامی شکل می‌دهند.

تحقیق حاضر با عنوان «نقش آفرینی زنان در عصر دیجیتال بر مبنای الگوی سوم زن مسلمان»، با توجه به تحولات فناورانه و فرهنگی عمیقی که جامعه اسلامی در عصر حاضر با آن مواجه است، تلاش می‌کند الگوی سوم زن مسلمان را در قالبی نوین و قابل اجرا در فضای دیجیتال بازنگری کند. این پژوهش در حالی صورت می‌گیرد که الگوهای موجود حول نقش زنان مسلمان بیشتر در حوزه‌های خانوادگی و اجتماعی محدود شده‌اند و کمتر به نحوه انطباق این الگوها با فضاهای دیجیتال، شبکه‌های اجتماعی و شرایط جدید فرهنگی پرداخته شده است.

مفهوم شناسی

در این قسمت به بررسی آن قبیل از مفاهیمی می‌پردازیم که در عنوان به چشم می‌خورد و نیازمند توضیحات بیشتری است.

الف - الگوی سوم زن

الگوی سوم زن مسلمان، مفهومی است که از منظومه فکری رهبر معظم انقلاب اسلامی استخراج شده و تعریفی بین زن متحجر خانه‌نشین و زن غربی فاقد عفاف است. این الگو به زن با عفت فعال اشاره دارد که علاوه بر حضور فعال در جامعه، هویت و اصالت اسلامی خود را حفظ می‌کند و برای کسب ارزش، خودنمایی نمی‌کند (خامنه‌ای، علی، ۱۴۰۲).

الف - الف - معنای لغوی

الگوی سوم یعنی راه سومی که میان دو الگوی متضاد قرار دارد؛ نه زن سنتی منزوی و نه زن غربی که عفاف برایش تعریف نشده است.

الف - ب - معنای اصطلاحی

زن مسلمان ایرانی که همزمان با ایفای نقش‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی، به هویت دینی و خانواده‌محوری خود پایبند است. زن سوم، زنی است که می‌تواند در متن و مرکز جامعه حضور داشته باشد و در عین حال، عفیف، محجبه و شریف بوده و سنگر خانواده را پاکیزه نگاه دارد و در عرصه‌های سیاسی و اجتماعی نیز فعال باشد (سعیده، جوزدانی، ۱۴۰۳).

۱- نقش آفرینی زنان در اجتماع

۱-۱- محوریت زن در خانواده

از اصول بنیادین آموزه‌های اسلامی که شارع مقدس بر آن تأکید ویژه‌ای داشته، محوریت خانواده بر زن است. زیرا خانواده به عنوان رکن اساسی جوامع انسانی، نخستین آموزشگاه و پرورشگاه انسان و محل انتقال فرهنگ و تمدن به شمار می‌رود (صالحی شهرکی، زهرا، ۱۴۰۳). بر اساس مجموع روایات و سیره اهل بیت علیهم‌السلام، امور داخل خانه و روشن نگه داشتن چراغ خانواده عمدتاً بر عهده زن است و حفظ و نگهداری نهاد خانواده برای زنان از بالاترین ارزش‌ها شمرده شده است (حسینی، سید بار، ۱۴۰۱). اگرچه حضور سیاسی و اجتماعی زنان در عرصه عمومی در اسلام مجاز است، اما این جواز به معنای اولویت آن نیست و عوامل متعددی مانند علایق، ارزش‌ها، مصالح، توانایی و استعداد در تعیین اولویت نقش دارند (عبدالخانی، ساجده، ۱۳۹۶). بنا کردن نهاد مقدس خانواده و حفظ و بقای آن وظیفه‌ای مشترک میان مرد و زن است، اما سهم هر یک در استمرار این نهاد متفاوت است؛ نقش زن در تولید مثل و تربیت فرزند به مراتب سخت‌تر و دقیق‌تر از مرد است که این موضوع در آیات قرآن کریم نیز به صراحت بیان شده و احترام ویژه اسلام به مادر را نشان می‌دهد. برتری بعد عاطفی و روحی زن نسبت به مرد نیز از عوامل مهم ایجاد شادابی و نشاط در خانه است و زن نقش ویژه‌ای در آرامش‌بخشی و تلطیف فضای خانواده دارد؛ این نقش در آیه ۱۱۳ سوره اعراف مورد تأکید قرار گرفته است (صمیم نیا، راضیه، ۱۴۰۲).

در احادیث و روایات شیعه نیز تأکید فراوانی بر محوریت زن در خانواده و اولویت رسیدگی به امور خانه و خانواده شده است و از آنجا که مرد سرپرست خانواده و مسئول تأمین مخارج است، اسلام ترجیح داده که زنان بیشتر به تدبیر عرصه خصوصی بپردازند و اولویت فعالیت سیاسی و اجتماعی زنان در خارج از منزل کمتر باشد (بهرامی، محسن، ۱۴۰۲).

توجه به این مبانی، الگوی سوم زن مسلمان در عصر دیجیتال، نقشی متعادل و هوشمندانه برای زنان ترسیم می‌کند که در آن زن هم محور خانواده است و هم می‌تواند در عرصه‌های اجتماعی و دیجیتال حضور فعال و مؤثر داشته باشد. این الگو، زن را از انزوا و منفعل بودن دور می‌سازد و در عین حال، او را از تبدیل شدن به ابزاری در خدمت جریان‌های غیر ارزشی حفظ می‌کند. زن مسلمان در این الگو، با حفظ هویت دینی و فرهنگی خود، می‌تواند در فضای دیجیتال به عنوان کنشگری آگاه، مسئول و

نقش‌آفرینی زنان در ایجاد اپلیکیشن‌هایی برای مدیریت مالی خانواده با رویکرد اسلامی، بر مبنای الگوی سوم زن مسلمان، جلوه‌ای از تحقق هویت متعالی و چندبعدی زن در اسلام است که همزمان با حفظ ارزش‌های دینی، عفاف و مسئولیت‌های خانوادگی، در عرصه فناوری و اقتصاد دیجیتال نیز فعال و اثرگذار است. این الگو که برگرفته از سیره زنان برجسته اسلام همچون حضرت زهرا سلام‌الله‌علیها است، زن را موجودی توانمند می‌داند که می‌تواند با بهره‌گیری از دانش و فناوری، نقش خود را در مدیریت خانواده و جامعه به بهترین شکل ایفا کند. اپلیکیشن‌های مدیریت مالی خانواده با رویکرد اسلامی، ابزاری هستند که زنان می‌توانند با طراحی و توسعه آن‌ها، فرآیند مدیریت درآمد و هزینه‌های خانواده را بر اساس اصول شرعی مانند پرهیز از ربا، انفاق، قسط‌بندی صحیح و صرفه‌جویی بهینه کنند و به این ترتیب، ضمن حفظ سلامت مالی خانواده، به تقویت بنیان خانواده و تحقق عدالت اقتصادی کمک نمایند.

این اپلیکیشن‌ها، با فراهم کردن امکاناتی مانند بودجه‌بندی ماهانه، ثبت دقیق تراکنش‌ها، تحلیل هزینه‌ها و ارائه گزارش‌های مالی، به زنان امکان می‌دهند تا نقش مدیریتی خود را در خانواده به صورت هوشمندانه و موثر ایفا کنند و در عین حال، آموزه‌های اسلامی را در زندگی روزمره پیاده کنند. حضور زنان در طراحی چنین نرم‌افزارهایی، علاوه بر ارتقای سواد مالی خانواده‌ها، به ترویج فرهنگ مالی اسلامی و افزایش آگاهی نسبت به حقوق و مسئولیت‌های مالی در چارچوب دین کمک می‌کند. این امر با تاکید الگوی سوم زن مسلمان بر رشد و تهذیب خویش و حضور فعال در ساحت‌های اجتماعی و اقتصادی، کاملاً همخوانی دارد.

علاوه بر این، زنان با ایجاد این اپلیکیشن‌ها، نقش مهمی در توسعه اقتصاد دیجیتال اسلامی ایفا می‌کنند و نشان می‌دهند که می‌توان همزمان با حفظ عفاف و ارزش‌های دینی، در عرصه‌های فناوری و نوآوری نیز پیشرو بود. این فعالیت‌ها علاوه بر توانمندسازی اقتصادی زنان، موجب ارتقاء کیفیت زندگی خانوادگی و اجتماعی می‌شود و به تحقق تمدن نوین اسلامی کمک می‌کند. بنابراین، ایجاد اپلیکیشن‌های مدیریت مالی خانواده با رویکرد اسلامی، تجلی عملی الگوی سوم زن مسلمان است که زن را به عنوان عاملی موثر در توسعه فناوری‌های نوین و حفظ هویت دینی معرفی می‌کند و به تحقق عدالت اقتصادی و فرهنگی در جامعه یاری می‌رساند (مبینا، میرزایی، ۱۴۰۴).

مدیریت، و موانعی مانند باورهای فرهنگی محدودکننده، کمبود مهارت‌های نرم و مدیریتی و عدم دسترسی برابر به فرصت‌های شغلی، از چالش‌های اصلی حضور زنان در این عرصه‌ها است. ضرورت آموزش مهارت‌های نرم شامل رهبری، حل مسئله، تعامل اجتماعی و مدیریت تعارض برای افزایش نقش زنان در اداره و استخدام در عصر دیجیتال مورد تأکید است. همچنین فراهم کردن بسترهای حمایتی و فرهنگی مناسب، زمینه‌ساز حضور مؤثرتر زنان خواهد بود.

بنابراین نقش‌آفرینی زنان بر مبنای الگوی سوم، به توسعه فردی و اجتماعی آنان کمک کرده و موجب پیشرفت جامعه و تحقق اهداف تمدنی در گام دوم انقلاب اسلامی می‌شود. زنان با حفظ تعادل میان نقش‌های خانوادگی و اجتماعی، می‌توانند به عنوان مدیران و متخصصان توانمند، نقشی کلیدی در اداره و استخدام ایفا کنند (مرضیه، خواجه پور، ۱۴۰۳)

نتیجه گیری:

الگوی سوم زن مسلمان، ترکیبی از هویت دینی، استقلال فردی و حضور فعال در جامعه را ارائه می‌دهد که به زنان اجازه می‌دهد در عصر دیجیتال نقش‌آفرینی معناداری داشته باشند. این الگو نه بر پایه انزواست و نه غربی‌گری؛ بلکه زن را متوازن، آگاه و مسئول معرفی می‌کند. زنان مسلمان در حوزه‌های مختلف مانند آموزش دیجیتال (دوره‌های قرآنی، یادگیری زبان عربی، کتابخانه‌های دیجیتال و پادکست‌های فلسفی) و اقتصاد دیجیتال (صندوق‌های قرض‌الحسنه، مدیریت مالی خانواده با رویکرد اسلامی، شرکت در بازارهای بین‌المللی اسلامی) با موفقیت حاضر شده‌اند و ثابت کرده‌اند که می‌توانند با حفظ هویت اسلامی، در تمام عرصه‌ها فعالیت کنند. اما این حضور با چالش‌هایی مانند موانع فرهنگی، کمبود آموزش و زیرساخت، و نگرش‌های محدودکننده روبه‌روست که نیازمند برنامه‌ریزی و حمایت نظامی و اجتماعی است. همچنین، آموزش مهارت‌های نرم مانند رهبری و مدیریت تعارض ضروری است. در مجموع، این الگو چارچوب مناسبی برای حضور موثر زنان در فضای دیجیتال فراهم کرده و با تقویت آن، زنان می‌توانند به عنوان کنشگران اصلی در ساخت تمدن نوین اسلامی مشارکت کنند.

فهرست منابع

۱. -----، (۱۳۹۵)، الگوی سوم زن، دفتر حفظ و نشر آثار امام خمینی، WWW.KHAMENEI.IR
۲. -----، (۱۴۰۲)، ویژگی‌های زن مسلمان در منظومه الگوی سوم، باشگاه خبرنگاران جوان، <https://www.yjc.ir>
۳. بانکی پور فرد، امیرحسین، (۱۳۹۵)، الگوی زن: برگرفته از آیت العظمی خامنه ای (مدظله العالی) رهبر معظم انقلاب، انتشارات انقلاب اسلامی ایران.
۴. بستان، حسین، (۱۴۰۲)، همایش ملی ملزومات، سازوکارها و موانع تحقق الگوی سوم زن مسلمان، سیلیویکا، <https://www.civilica.com>
۵. بلدی، آناهیتا، (۱۴۰۳)، گزارش نشست علمی الگوی سوم زن و چالش‌های رسانه‌ها و فضای مجازی، مؤسسه آموزش عالی حوزه الزهرا سلام الله، <https://alzahra-ahvaz.ir/hamayesh/>
۶. بهرامی، محسن، (۱۴۰۲)، منبع شناسی و مآخذ شناسی فقه النساء و موضوع زن در اسلام، طلبگی تا اجتهاد، <https://talebegitaejad.ir>
۷. بی نا، (بی تا)، نرم افزار حسابداری آنلاین ابرستا، www.abrestan.ir
۸. بی نا، ۱۴۰۳، گام های دولت سیزدهم برای معرفی الگوی سوم به زن جهان، خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران، www.irna.ir
۹. جوزدانی، سعیده، (۱۴۰۳)، الگوی سوم زن مسلمان، نگاه متعالی به مقام زنان، www.imna.ir
۱۰. حسینی، سید بار، (۱۴۰۱)، نقش زن در تحکیم نهاد خانواده از منظر قرآن و حدیث، پایگاه اطلاع رسانی حوزه: گنجینه معارف، <https://www.hawzah.net/fa>

۱۱. حوتی، سمیه، (۱۴۰۰)، حمایت‌های جزیره‌ای و غیرهدفمند اصلی‌ترین معضل زنان کارآفرین است، کارآفرینی پرست، <https://karafariniparast.ir>
۱۲. خامنه ای، علی، (۱۴۰۱)، حق کرامت منزلت زن از دیدگاه مقام معظم رهبری، شبکه تحلیلی نخبگان، <https://farsi.khamenei.ir>
۱۳. خواجه پور، مرضیه، (۱۴۰۳)، الگوی سوم زن و همسرگزینی و ازدواج، سیویلیکا.
۱۴. رستمی، محمدعلی، (۱۳۹۷)، سبک زندگی، قم، بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود علیه السلام.
۱۵. رضایی، مریم، ۱۴۰۳، گزارش نشست علمی راهکارهای دستیابی به الگوی سوم زن مسلمان موفق در عرصه اقتصادی، مؤسسه آموزش عالی حوزه الزهرا سلام الله علیها، www.alzahra.ahvaz.ir
۱۶. رودگر، محمد جواد، (۱۴۰۲)، الگوی سوم زن با نگاه به حضرت فاطمه زهرا سلام‌الله‌علیها محقق میشود، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، <https://www.iki.ac.ir>
۱۷. سالاری، راضیه، (۱۴۰۳)، آشنایی با «الگوی سوم زن» با هدف آماده سازی بانوان مجاهد برای حضور در میدان تبیین، خبرگزاری مهر.
۱۸. صادقی، عاطفه، (۱۳۹۴)، الگوی سوم؛ زن نه شرقی و نه غربی، سرویس کیهان، <https://kayhan.ir>
۱۹. صالحی شهرکی، زهرا، (۱۴۰۳)، نقش زن در شکل‌گیری و تقویت خانواده توحیدی بر اساس منابع اسلامی، معاونت پژوهش حوزه های علمی، <https://www.hawzah.net/fa>
۲۰. صمیم نیا، راضیه، (۱۴۰۲)، نقش زن در استحکام خانواده، جمعیت و ترویج سبک زندگی، جوان آنلاین، <https://javanonline.ir>
۲۱. عبدالباقی، مریم، (۱۴۰۲)، الگوی سوم زن ایرانی وظایف اجتماعی خود را همچون سنگر خانه انجام می‌دهد، خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران، <https://www.irna.ir>
۲۲. عبدالخانی، ساجده، ۱۳۹۶، اسلام و مدیریت زن در خانواده، همایش پژوهش های معنوی، www.pmbi.ir
۲۳. عسگریور، وهاب، (۱۳۹۴)، شیعیان امارات متحده عربی، مجمع جهانی شیعه شناسی، قم؛ آشنای مهر.
۲۴. قاسمی، عاصمه، (۱۴۰۲)، آغاز ارائه الگوی سوم زن با تحقق آن در رسانه‌ها، خبرگزاری بین المللی قرآن، <https://iqna.ir>

۲۵. کاوه، فاطمه، (بی تا)، حسابداری کسب و کارهای آنلاین، نرم افزارهای ف
www.finty.ir
۲۶. محور، مهدیه سادات، (۱۴۰۱)، جای خالی مصادیق الگوی سوم در رسانه، شبکه
تحلیلی نخبگان، <https://nakhbegan.ir>
۲۷. مظاهری، حسین، (۱۳۷۴)، تهذیب نفس از دیدگاه قرآن به ضمیمه تحلیلی بر نظم
نوین جهانی، مشهد، دانشگاه علوم اسلامی رضوی.
۲۸. منتظر، غلامعلی، (۱۳۹۳)، مدیریت منابع اطلاعاتی وب، تهران: موسسه پژوهشی
فرهنگی انقلاب اسلامی، سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران.
۲۹. میرزایی، مبینا، (۱۴۰۴)، الگوی سوم زن مسلمان: هویت مستقل در تمدن نوین
اسلامی، باشگاه خبرنگاران دانشجویی اسلامی، www.iscanews.ir